Mărturii ale începuturilor tipografiei pariziene în colecţiile Bibliotecii Academice Clujene (II) (1501-1530)

ELENA DAMIAN
Biblioteca Academiei Române
Filiala Cluj-Napoca

Din galeria tipografilor şi a editorilor parizieni care au activat la începutul secolului al XVI-lea, respectiv în perioada de tranziţie (1501-1530), cea a trecerii de la incunabul la cartea modernă, i-am ales pe Jean Petit I-er, a cărui activitate am prezentat-o în partea I a lucrării,[1] şi pe Josse Bade, pentru partea a II-a.

Josse Bade sau Jodocus Badius Ascensius, umanist şi tipograf de origine flamandă, s-a născut în anul 1462 (sau 1461) în orăşelul Asche (de aici, probabil, numele de Ascensius sau de la numele de familie Van Asche, din Gand), lângă Bruxelles, şi a murit la Paris, în anul 1535 (sau 1537). A studiat în Italia şi a predat aici, apoi s-a stabilit la Lyon, unde a fost profesor de greacă şi latină. Tot aici a lucrat ca şi corector al lui Jean Trechsel, apoi ca asociat al acestuia, căruia i-a devenit şi ginere. Surprins de îndemânarea sa ca şi tipograf, Robert Gaguin îl atrage în anul 1499 la Paris, încredinţându-i spre tipărire lucrarea ***Compendium de l'Histoire de France***, care a apărut în anul 1500. La Paris, a lucrat apoi pentru Janot Marnef şi Jean Petit. Acesta din urmă a fost protectorul său, încurajându-l la începutul activităţii sale la Paris. Pe el l-a însărcinat cu corectura unor texte importante, pentru ca, mai apoi, să-i încredinţeze o tipografie (1500). Astfel, a luat naştere faimoasa oficină tipografică a lui Josse Bade. Lui i se adresa adesea Jean Petit atunci

[1] Prima parte a acestui studiu a apărut în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, vol. V, Târgu-Mureş, 2006, p. 116-134.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

când dorea să realizeze ediţii deosebit de corecte, dar Josse Bade va lucra şi pe cont propriu în cadrul ediţiilor care nu necesitau cheltuieli prea mari, colaborând el însuşi cu colegii săi librari.

Vestita tipografie a lui Josse Bade a scos, între 1503 şi 1535, aproximativ 800 de titluri, atât clasici, latini mai ales (Terenţiu, Cicero, Vergiliu, Ovidiu, Juvenal, Titus Livius, Salustius, Suetoniu, Seneca), dar şi greci (Platon, Tucidide, Plutarh), cât şi texte contemporane, printre care primele scrieri ale lui Erasm sau Guillaume Budé.

Emblema sa reprezintă o presă tipografică cu inscripţia *Praelum Ascensianum*. Erudiţii vremii, Lefèvre d' Etaples, Guillaume Budé, François Vatable, Beatus Rhenanus, Jacques Toussaint, Erasm i-au fost nu doar colaboratori, ci şi prieteni. Casa umanistului Josse Bade devine centrul reuniunilor savanţilor.[2]

---

[2] **Lefèvre d'Etaples** (1450-c. 1536), teolog şi umanist francez, a dat, în 1530, la Anvers, prima traducere completă a ***Bibliei*** în limba franceză, lucrare condamnată de Sorbona să fie arsă. Este una din personalităţile cele mai marcante ale mişcării umaniste şi religioase a epocii sale, spirit cu deschideri largi, de o extraordinară erudiţie. A fost primul autor francez care a aplicat textelor sacre metodele riguroase ale filologiei. Opera sa variată este alcătuită din ediţii şi traduceri comentate, servindu-se, întotdeauna, de cele mai bune manuscrise. A fost primul care a comentat după metode noi ***L' Ecriture***, considerând-o o bază unică a învăţăturii religioase. A fost profesor de arte la Universitatea din Paris, a predat filosofia la Collège du Cardinal Lemoine, având prilejul de a-i cunoaşte şi îndruma pe primii umanişti, a contribuit la răspândirea unor idei noi. A cunoscut destul de bine greaca şi latina, a fost un bun cunoscător în matematici, astronomie şi muzică. Vezi E. Damian, ***Filologi francezi renascentişti în fondurile Bibliotecii academice clujene***, în ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, vol. II, Târgu-Mureş, 2003, p. 169.

Guillaume Budé (1467-1540) este cel mai important umanist francez al Renaşterii. Este fondatorul filologiei şi primul mare elenist francez. Filosof şi istoric renumit în epocă, un bibliotecar şi un bibliofil desăvârşit, a scris în franceză, greacă şi, mai ales, în latină. Rolul incontestabil pe care l-a avut în dezvoltarea umanismului în Franţa i-a adus renumele de „Père de la Renaissance" sau „le prodige de la France." A avut un rol foarte important în fondarea colegiului Collège de France.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

Josse Bade a fost primul mare tipograf erudit din Paris. Numeroase prefeţe ale lucrărilor tipărite de el îi aparţin. O atenţie deosebită a acordat-o corectării textelor. Josse Bade a fost şi tipograful unor gramatici latine, el însuşi fiind autorul unor lucrări de iniţiere în limba latină. De asemenea, a fost printre primii tipografi care au multiplicat ediţii ale unor autori greci (de exemplu, Tucidide, Plutarh). El a paginat doar şase din ediţiile sale, prima

---

Contribuţii deosebite a avut şi în studierea antichităţii greceşti. Vezi ***Ibidem***, p. 169-170.

François Vatable (sfârşitul secolului al XV-lea-1547), umanist, profesor de ebraică la Collège Royal, în 1530. Este cunoscut pentru adnotarea ***Bibliei***, publicată de Robert Estienne în 1545. Vezi ***Dictionnaire des Lettres Françaises. Le seizième siècle***, publié sous la direction de Monseigneur G. Grente. Collaborateurs: A. Pauphilet, Mgr. L. Pichard, R. Barroux, Paris, Arthème Fayard, 1951, p. 684.

Beatus Rhenanus (1485-1547), umanist alsacian, a studiat la Paris, la Collège du Cardinal Lemoine. A fost elevul lui Lefèvre d' Etaples şi corectorul lui Henri Estienne. A avut raporturi strânse cu umanismul parizian. Vezi ***Ibidem***, p. 603-604.

Jacques Toussaint (sfârşitul secolului al XV-lea-1547) a studiat greaca cu Guillaume Budé, profesor de greacă la Collège Royal, a fost apreciat pentru calităţile sale pedagogice şi pentru întinderea cunoştinţelor sale (greacă, filosofie, latină, jurisprudenţă). A fost profesorul lui Adrien Turnèbe sau Henri Estienne. Vezi ***Ibidem***, p. 669.

Erasm din Rotterdam (Erasmus Desiderius Rotterdamus), pseudonimul lui Gerhard Gerhards (1466-1536), umanist renascentist olandez. Lucrările sale filologice au contribuit într-o măsură însemnată la răspândirea culturii clasice a antichităţii. Pamfletele şi scrierile sale satirice cu caracter antifeudal şi anticlerical, dintre care cea mai renumită este ***Elogiul nebuniei*** (1509), au deschis drum Reformei. Marea sa lucrare ştiinţifică este ediţia princeps a ***Noului Testament*** grec. Erasm a dominat secolul al XVI-lea prin erudiţia sa cu totul deosebită, stimulând întreaga Europă intelectuală. El le-a dat savanţilor o metodă de lucru şi o metodă critică. ***Opera omnia*** a lui Erasm a apărut în 10 volume, din 1703 până în 1706. Vezi ***Ibidem***, p. 304-306; A. Flocon, ***Universul cărţilor. Studiu istoric de la origini până la sfârşitul secolului al XVIII-lea***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, p. 262 şi 289.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

fiind în 1529, ***Commentarii linguae graece*** a lui Guillaume Budé şi ultima, în 1533. În perioada 1529-1533, el a imprimat 110 ediţii.[3]

Josse Bade s-a înrudit cu tipografi vestiţi, s-a căsătorit cu una din fiicele lui Trechsel, iar cele patru fiice ale sale s-au căsătorit tot cu tipografi: Jean de Roigny, Michel de Vascosan (tipograf umanist din Picardia), Robert I-er Estienne şi Jacques I-er Du Puis. Toţi patru au devenit, la fel ca socrul lor, mari tipografi parizieni. După moartea lui, atelierul său a fuzionat cu cel al familiei Estienne. Fiul său, Conrad Bade, a fost tot tipograf şi i-a continuat activitatea. Astfel luau naştere dinastiile de tipografi umanişti.[4]

Prezentarea grafică a lucrărilor sale este, şi ea, demnă de remarcat: caractere romane, ornamente, ancadramente (începând cu 1509, la o ediţie a lui Titus-Livius).

Printre cărţile tipărite de el se evidenţiază şi traducerea lui Claude de Seyssel, a operei lui Tucidide, în 1527, in-folio. Această lucrare a apărut în 1225 de exemplare, un număr foarte mare pentru acea dată.[5]

Prin numărul şi calitatea ediţiilor şi comentariilor sale savante, el a contribuit la răspândirea culturii umaniste. A editat şi tipărit numeroase gramatici şi a compus mai multe opere în limba latină. Pentru lucrarea lui Sébastien Brandt, ***La Nef des fous***, a scris un comentariu în versuri latine,

---

[3] ***La Grande Encyclopédie.*** Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts, par une société de savants et de gens de lettres**.** Sous la direction de M. Berthelot, vol. I-XXXI, Paris, H. Lamirault et C-ie, éditeurs, 1885-1902, vol. IV, p. 1134-1135; A. Labarre, ***Les incunables: la présentation du livre***, în ***Histoire de l'édition française. I. Le livre conquérant. Du Moyen Age au milieu du XVII-ème siècle***, sous la direction de R. Chartier et H. J. Martin, Paris, Fayard / Promodis, 1989, p. 237; H. J. Martin et J. M. Dureau, ***Des années de transition: 1500-1530***, în ***Histoire de l'édition française...***, p. 260.

[4] Perette Bade, fiica lui Josse Bade şi soţia lui Robert I-er Estienne, a fost o femeie foarte cultivată, o bună cunoscătoare a limbii latine.

[5] ***Dictionnaire des Lettres Françaises. Le seizième siècle...***, p. 71-72; A. Labarre, ***op. cit.***, p. 254; A. Flocon, ***op. cit.***, p. 197-198; L. Febvre et H. J. Martin, ***L'apparition du livre***, Paris, Éditions A. Michel, 1971, p. 168, 181, 194 şi 216; H. J. Martin et J. M. Dureau, ***op. cit***., p. 258-260.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

Navis Stultarum, care a apărut mai întâi în traducere franceză, fiind destinat mai ales femeilor.[6]

Aşadar, producţia tipografică a lui Josse Bade este foarte diversă: lucrări juridice, religioase, gramatici (Donat şi Alexandre de Villedieu, Despautère), poezii (Lorenzo Valla, Spagnoli sau Battista Mantuanus), dicţionare (Calepin), opere ale clasicilor latini şi greci cu comentarii erudite, lucrările autorilor contemporani, mai ales Erasm (i-a publicat, de exemplu, ***Elogiul nebuniei***, în 1512) sau Guillaume Budé.

La Paris, ediţiile lui Josse Bade au fost, adesea, copiate de un grup de librari, editori, tipografi. Fenomenul contrafacerilor în lumea tiparului reflectă, în mare măsură, conflictele generate de concurenţa dintre tipografi. Micii tipografi îşi exprimă, astfel, protestul lor împotriva monopolurilor exorbitante pe care le deţineau marii tipografi.[7]

Dintre tipăriturile lui Josse Bade (pentru perioada 1501-1530), în Biblioteca Academică clujeană se păstrează la loc de cinste 17 ediţii: 8 lucrări tipărite sau editate de el şi colaboratorii săi, 9 lucrări comentate de el, din care 5 ediţii i-au aparţinut lui Timotei Cipariu.[8]

I. Josse Bade-tipograf, editor

Ediţiile prezente în colecţiile bibliotecii noastre sunt reprezentate de:

a. clasici latini: Lucreţiu (Titus Lucretius Carus, c. 99-55 a.Chr.), poet şi filosof; Nepos Cornelius, (c. 100-24 a.Chr.), istoric; a scris biografii ale unor oameni de seamă, greci şi latini (***Despre bărbaţii iluştri***);

b. clasici greci: Plutarh (c. 46-c. 127 p.Chr.), scriitor, istoric şi filosof; a scris 50 de biografii ale unor oameni de stat, greci şi romani (***Vieţi paralele***);

---

[6] ***Dictionnaire des Lettres Françaises. Le seizième siècle...***, p. 71; ***Grand Larousse encyclopédique en dix volumes***. Tome premier, Paris, Librairie Larousse, 1960, p. 831.

[7] S. Puiu, ***Despre ediţie (I)***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, XIII, Cluj Napoca, 1989, p. 270.

[8] Probabil, o cercetare mai atentă a fondurilor bibliotecii noastre va scoate la iveală şi alte exemplare.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

c. autori francezi: Budé Guillaume (1467-1540), cel mai important umanist al Renaşterii franceze;

d. autori englezi: Beda Venerabilul (c. 673-735), istoric şi teolog;

e. autori italieni: Spagnoli Giovanni Battista / Mantuanus (1448-1516), umanist, latinist distins.

II. Josse Bade-comentator

a. clasici latini: Terenţiu (Publius Terenţius Afer, 190-159 a.Chr.), poet dramatic; Horaţiu (Quintus Horatius Flaccus, 65-8 a.Chr.), poet; Valerius Maximus (secolul I p.Chr.), istoric;

b. autori italieni: Lorenzo Valla (c. 1407-1457), umanist; Battista Giovanni Spagnoli / Mantuanus (1448-1516), umanist, latinist distins.

Descrierea cărţilor

I. Josse Bade-tipograf, editor

1. Lucretius Carus, Titus, ***In Carum Lucretium poetarum comentarii a Ioanne Baptista Pio editi: codice Lucretiano diligẽnter emendato:...*** - [Paris], *venundãtur ab Ascensio a Ioanne Parvo (in chalcog Ascẽnsiana, 4 Id Aug. 1514).* - [8], 184 f., in-folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 674, poz. 1650;
- Catalogul Bibliotecii Naţionale Széchényi, L 426;
- marca tipografică: *Prel Ascẽsian I. B.*;
- chenar ornamentat;
- pagina de titlu cu litere roşii şi negre;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise cu cerneală neagră;
- legătura din piele maro (deteriorată), cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- cota: C 55177.

2. Plutarchus Chaeron, Probus Aemilius, ***Plutarchi Chaeronei et Aemilii Probi. Illustrium virorum vite cum suo indice diligenter***

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

recognite. - [Paris], *Ascẽsian, aera merent Jodoco Badio Ascensio, Iulii, 1520*. -[22], 393 f., in folio, cu signatura tipografică.

- titlul cu litere roşii;
- marca tipografică: *Prelum Ascẽsian*;
- chenar ornamentat;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră;
- legătura din piele maro (deteriorată), cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- cota: R 80350.

3. Budé, Guillaume, ***Annotationes in quattuor et viginti Pandectarum libros***,... - [Paris], *ab Iodoco Badio Ascensio, 1524*. - [8], 178 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 207, poz. 3078;
- marca tipografică: *Prelum Ascẽsian*;
- chenar ornamentat;
- letrine ornate;
- conţine index;
- prefaţa din 9 nov. 1508, Paris;
- legătura din pergament gălbui, cu ornamente;
- volum bine conservat;
- cota: R 85037; coligat cu R 85038.

4. Budé, Guillaume, ***Altera aeditio annotationum in Pandectas***. - [Paris], *venundatur Badio, 1526*. - [4], 69 [-70] f., in folio, cu signatura tipografică

- H. M. Adams, vol. I, p. 207, poz. 3081;
- marca tipografică: *Prelum Ascẽsian*;
- chenar ornamentat;
- posesor: T. Cipariu;

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

- letrine ornate;
- conţine index;
- prefaţa din 8 iunie 1526, Paris;
- legătura din piele, cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- cota: B 4405; coligat cu B 4406.

5. Budé, Guillaume, ***Altera aeditio annotationum in Pandectas***. - [Paris], *vaenundantur Badio (sub prelo Ascensiano, ad 8 calend. Febru), 1528*. - [4], 70 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 207, poz. 3082;
- marca tipografică: *Prelum Ascensian*;
- chenar ornamentat;
- letrine ornate;
- conţine index;
- prefaţa din 8 iunie 1526, Paris;
- aprobarea Parlamentului din 19 iulie, 1526;
- legătura din pergament gălbui, cu ornamente;
- volum bine conservat;
- cota: R 85038; coligat cu R 85037.

6. Bède, le Vénérable, ***Secundi tomi operum Venerab. Bedae Commẽtarii...*** - [Paris], *vaenundatur Iodoco Badio Ascensio, ad calendas Iunias, 1521*. - [14], 221 f., in folio, cu signatura tipografică.

- marca tipografică: *Prelum Ascẽsianum*;
- cu chenar ornamentat;
- letrine ornate;
- conţine index;
- sublinieri cu cerneală roşie şi neagră;
- legătura din piele maro, cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- volum bine conservat;
- cota: R 83330 (2).

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

7. ***Allegoriae. Allegoriarum moralitq sententiar... miscellanea...*** - [Paris], *vendantur in officina et tabernis literariis eiusdem Iodoci Badii Ascensii (Ad Idus Feb. 1520).* - [12], 234 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 25, poz. 752;
- Catalogul Bibliotecii Naţionale Széchényi, A 243;
- marca tipografică: *Prel Ascensian I. B.*;
- chenar ornamentat;
- pe pagina de titlu a coligatului: *Ex libris Mich. Sz. Némethi, 1643, Iulii 28, Claudiopoli*;
- pagina de titlu cu litere roşii şi negre;
- letrine ornate;
- conţine index;
- legătura din piele maro, cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- volum destul de bine conservat;
- cota: R 82414; coligat cu R 82413.

8. Spagnoli, Giovanni Battista [Mantuanus], ***S. Baptiste Mantuani Bucolica seu adolescentia in decem aeglogas divisa. Ab Iodoco Badio Ascensio familiariter exposita... Carmen eiusdem de sancto Iohanne Baptista... Dialogus.*** - [*Argentinae, impens. Johannis Prusz, Martij, 1503*]. - [6], 80, [2] f.

- S. Puiu, poz. 4006;
- Brunet, vol. III, 1377, descrie cartea la Mantuanus Baptista Hispaniolus;
- Graesse, vol. IV, 371, tipograful este Joa Pryss;
- exemplar deteriorat, lipsă coperte;
- lucrarea face parte dintre primele tipărituri editate de Iodocus Badius;
- cota: „Inc. B" 121/a; coligat cu „Inc. B" 121/b (Spagnoli Giovanni Baptista, ***De patientia***, Venetiis, 6 sept., 1499).

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

II. Josse Bade-comentator

1. Terentius, Publius Afer, ***Comicorum elegantissimi Comedie a Guidone Juvenale... explanate: et a Jodoco Badio Ascensio una cum explanationibus rursum annotate atq recognite...*** - [Lugduni], *venundantur a Petro Mareschal et Barnaba Chaussard impressoribus, 3 iunie, 1510*. - nepaginată; in -4, cu signatură tipografică.

- S. Puiu, poz. 4211;
- marca tipografică *P. B.*;
- pagina de titlu cu litere roşii şi negre;
- posesor: T. Cipariu;
- letrine ornate;
- conţine index;
- legătura refăcută din carton;
- cota: B 3241; coligat cu B 3242.

2. Horatius Flaccus, Quintus, ***Opera cum notis Mancinelli et Jodoci Badii explanatione. Tom I (a) Sermones et Epistole... Tom II (b) Ode. Carmen Epodon et Seculare...*** - Paris, Jehan Petit, 1503, sept. Tom I, 101 f., 1 f albă ; Tom II, [4], 136, 24 f., in folio, cu signatura tipografică.

- S. Puiu, poz. 2092;
- Graesse, vol. III, p. 348;
- Brunet, vol. II, p. 632;
- 2 tomuri legate într-un volum;
- cu marca tipografică la ambele tomuri;
- posesor: T. Cipariu;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră;
- legătura din piele maro, cu ornamente, cu încuietori metalice, cu manuscris în cotor;
- cota: B 5519.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

3. Horatius Flaccus, Quintus,. ***Opera cum commentariis... Antonii Mancinelli: et cum Iodoci Badii Ascensii explanatione... cum eiusdem Ascensii commentariis...*** - *Parrhisiis, venundantur in vico divi Jacobi ab Ioãne Paruo Dionysio Roce et ipso Ascensio, 1511, oct.* - [4], 130, 83 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 553, poz. 859;
- însemnarea manuscrisă: *ex libris Joannis Vas. Anno 1602*;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră şi roşie;
- legătura din piele maro (deteriorată), cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- cota: C 54927; coligat cu C 54928.

4. Horatius Flaccus, Quintus, ***Opera cũ cõmẽtariis... Antonii Mancinelli; et cũ familiari Iodoci Badii Ascẽsii explanatione. Opus aũt de arte poetica cum eiusdem Ascensii commentariis...*** - *Parrhisiis, venundantur in vico divi Jacobi ab ipso Ascensio, 1516* [4 Kal. Iul.]. - [4], 130, 83 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 553-554, poz. 862;
- marca tipografică: *Prel Ascẽsian I. B.*;
- chenar ornamentat;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise cu cerneală neagră;
- legătura refăcută din carton;
- cota: C 50135.

5. Horatius Flaccus, Quintus, [***Opera omnia***]. ***Odarum libri quatuor. Epodi. Carmen seculare. Porphyrio, Manci, Ascensio interpretibus. Ars poetica. Sermonum libri duo. Epistolarum totidem. Ioanne Britan. Brixi interprete. Accessit...*** [-*Venetiis, per Gulielmum de*

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

Fontaneto de Monteferrato, 7 Apr. 1520]. - [6], 234 f., in folio, cu signatura tipografică.

- H. M. Adams, vol. I, p. 554, poz. 866;
- Catalogul Bibliotecii Naţionale Széchényi, H. 508;
- Catalogul Bibliotecii Teleki-Bolyai, H 107;
- cu chenar ornamentat;
- titlul cu litere roşii şi negre;
- posesor: F. Tsepregi şi *Transilvani sum* (?), *Anno Dni 1523*;
- letrine ornate;
- conţine index;
- conţine xilogravuri;
- sublinieri şi însemnări manuscrise cu cerneală neagră;
- legătura din piele maro, cu ornamente, cu urme de încuietori metalice;
- volum deteriorat;
- cota: R 80363; coligat cu R 83364 (Junius Juvenalis, ***Opus***..., 1512).

6. Valerius Maximus, ***Cum cõmentario historico videlicet ac litterato Oliverii Arzignanensis et familiari admodum ac succinto Jodoci Badii Ascensii...*** - *Venetiis, per D. Lu. Ant. De Giunta, Anno 1513, Die XX, Mensi Augusti*. - [12], 313 f., in folio, cu signatura tipografică.

- marca tipografică: *L. A.* (litere roşii);
- titlul tipărit cu litere negre şi roşii;
- letrine ornate;
- conţine index;
- conţine gravuri;
- sublinieri şi însemnări manuscrise;
- legătura din piele neagră;
- volum deteriorat;
- cota: C 55291; coligat cu 55292.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

7. Valla, Laurentius, ***De lingua latina... elegantia libri sex... cum Antonii Mancinelli lima suis locis apposita et cum Iodoci Badii Ascensii... explanationibus...*** - *Lugduni, 1512, 3 Aprilis*. - [2] m 114 f.: 20, [2] f., in -4, cu signatura tipografică.

- S. Puiu, poz. 4400;
- cu chenar ornamentat;
- titlul cu litere negre şi roşii;
- posesor: T. Cipariu;
- letrine ornate;
- conţine index;
- legătura refăcută din carton;
- cota: B 3242; coligat cu B 3241.

8. Valla, Laurentius, ***De lingua latine... elegãtia librisex: cum Antonii Mancinelli lima... et cum Iodoci Badij Ascentij... explanationibus***. - *Parisius, venundantur suv potistagnei intersignio, Ponset Le Preux, 1510*. - [6], 150, [1] f., in folio, cu signatura tipografică.

- cu marca tipografică: *P. L. P.*;
- titlul cu litere roşii şi negre;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise şi sublinieri cu cerneală neagră;
- legătura din piele maro (deterioratã), cu ornamente cu urme de încuietori metalice;
- cota: C 54928; coligat cu C 54927.

9. Spagnoli, Giovanni Battista [Mantuanus], ***Novem F. Baptiste Mantuani... opa praeter caetera moralia... Iodoci Badii Ascensii explanatione elucidata omnia...*** - *Parrhisiis, venundantur ab Ioãne Paruo et ipso ascensio Parrhisiis: et ab Iacobo Forestario Rothomagi in suis cuiusq aedibus, 1507, decemb*. - [10], 329 f., in folio, cu signatura tipografică.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

- S. Puiu, poz. 4007;
- Grasse, vol. IV, poz. 370;
- marca tipografică: *I. P.*;
- titlul cu litere roşii şi negre;
- posesor: T. Cipariu;
- letrine ornate;
- conţine index;
- însemnări manuscrise;
- legătura din piele maro cu ornamente;
- cota: B 3925.

Mulţi tipografi şi editori din prima treime a secolului al XVI-lea erau umanişti, entuziaşti admiratori ai literaturii greceşti şi latine. Influenţaţi de frumoasele ediţii veneţiene, milaneze sau florentine, ei au generalizat în Franţa folosirea caracterelor romane, mai ales în ediţiile autorilor clasici. Paginile de titlu devin tot mai frumoase, cu ancadramente deosebite.

La fel ca alţi mari tipografi de la începutul secolului al XVI-lea, Josse Bade s-a străduit să multiplice scrierile gânditorilor, savanţilor şi poeţilor antichităţii clasice, dar şi pe cele ale contemporanilor. Timp de peste 30 de ani, el a muncit neobosit pentru a răspândi opere valoroase. Marca sa reprezentând muncitori la lucru, atestă înalta credinţă a importanţei rolului său. Preocupat până la epuizare cu corectarea textelor, cu verificarea manuscriselor autorilor pe care vroia să-i publice, lui Josse Bade îi rămânea puţin timp pentru a se ocupa de ornamentarea cărţilor. Chenarul pentru titluri pe care-l folosea pentru ediţiile sale, era unul apărut la Veneţia în anul 1488. El a cunoscut o mare popularitate şi a fost de nenumărate ori copiat de confraţii săi, mai puţin scrupuloşi. Acest ancadrament, care a suferit în mai multe rânduri unele modificări, a fost folosit pentru prima oară, după Ph. Renouard, la o ediţie Cicero din 1511, iar după alţii, începând cu 1509 (o ediţie din Titus-Livius). Spre sfârşitul activităţii sale tipografice (începând din 1529), Josse Bade îşi îmbunătăţeşte maniera de a-şi orna cărţile care vor avea

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

un aspect cu totul deosebit, însă artistul la care tipograful apelase rămâne încă necunoscut.[9]

Ediţiile care poartă amprenta lui Josse Bade sunt monumente ale tipografiei franceze renascentiste timpurii, care aduc prestigiu bibliotecii noastre şi a căror punere în valoare ne onorează.[10]

ANEXA

Fig. 1: C 55177 (1514) - Lucretius

Fig. 2: R 85037 (1524) - G. Budé

[9] R. Brun, ***Le livre français illustré de la Renaissance***, Paris, Éditions A. et J. Picard, 1969, p. 25-28.

[10] Alături de cataloagele menţionate în lucrarea precedentă (***Libraria***, anuar V, 2006), adăugăm: ***Catalogul Bibliotecii Naţionale Széchényi***, 3 vol., 1990, Budapesta; ***Catalogul cărţilor tipărite în secolul al XVI-lea din Biblioteca Teleki-Bolyai, Târgu-Mureş***, 2 vol., Târgu-Mureş, 2001.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

GVLIELMI
BVDÆI CONSILIARII REGII LIBELLO
RVMQVE MAGISTRI IN PRÆTORIO,
ALTERA ÆDITIO ANNOTATIONVM
IN PANDECTAS.

Venundatur Badio.
Cum gratia & priuilegio.

Fig. 3: R 85038 (1528) - G. Budé

Allegoriarum moza
Cumqz gratia et priui
Venūdantur in officina & tabernis Eiusdem Iodoci Badii Ascensii.

Fig. 4: R 82414 (1520) - Allegoriae

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

Laurentii Valle de lingua latina
Elegantie
Laurentii
Valle
Laurentii Valle de lingua lati
Ytem eiusdē vtilissime annota
Additā preterea sunt de vsu ne

Fig. 5: B 3242 (1512) - L. Valla; posesor: T. Cipariu

PONSET·LE·PREVX·
Venundantur Parisius sub poti
stagnei interlignio.

Fig. 6: C 54928 (1510) - L. Valla

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)

Témoignages des débuts de l' imprimerie parisienne dans les collections de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca (II) (1501-1530)

Résumé

Notre démarche veut présenter, une fois de plus, les valeurs bibliophiles de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca, notamment les livres représentatifs de certains typographes renommés pour les débuts de l'imprimerie parisienne: Jean Petit I-er (pour la première partie de l'ouvrage) et Josse Bade (pour la seconde). Ce sont des monuments de la typographie française de la Renaissance, présents dans notre bibliothèque, qui apportent du prestige à notre institution et leur mise en valeur nous a paru bien nécessaire. C'est une petite partie du trésor que nous voulons faire connaître à tous ceux qui apprécient les raretés bibliophiles dont nous sommes fiers.

BDD-A19372 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:32 UTC)